

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра дизайну, інжинірингу та землеустрою

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою ДТЕУ
(пост. № 8 від «05» 09 2024 р.)
Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

**ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ ТА ПРОЄКТНОЇ ГРАФІКИ/
COMPOSITION BASEMENT AND PROJECT GRAPHICS**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2024

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автор: В.Ф. СТРИЛЕЦЬ, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну, інжинірингу та землеустрою

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри дизайну, інжинірингу та землеустрою від 05 серпня 2024 року, протокол № 1.

Рецензенти: О. О. ЗАВАРЗІН, канд. техн. наук, доц.
О.О. ДУДКА, власник ФОП «ДУДКА»

ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ ТА ПРОЕКТОЇ ГРАФІКИ / COMPOSITIONBASEMENTANDPROJECTGRAPHICS

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «Основи композиції та проектної графіки» призначена для студентів бакалаврату ДТЕУ денної форми навчання галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 022 «Дизайн», освітньої програми «Дизайн».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньої-професійної програми підготовки бакалаврів ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.
6. Лист-погодження.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Основи композиції та проектної графіки» є виховання у здобувачів вищої освіти базових дизайнерських компетентностей – досвіду сприйняття, осмислення і набуття навичок та вмінь творення предметного середовища, формування теоретичних знань та практичних навичок з проектування і оформлення зовнішнього та внутрішнього формату об'єктів нерухомості та предметів дизайну. Це пропедевтика у здобутті дизайнерської освіти. Пропедевтична дисципліна «Основи композиції та проектної графіки» представляє скорочений виклад змісту дизайнерської діяльності у систематизованому вигляді, тобто є підготовчим, вступним курсом до справи дизайну, що передує більш глибокому і детальному вивченню інших дисциплін спеціальності.

Завдання вивчення дисципліни. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- прищеплення здобувачам вищої освіти зацікавленості до творчої художньої діяльності в царині Дизайну;
- опанування базових вмінь і навичок творчого пошуку досконалих композиційних вирішень поставлених завдань;
- напрацювання авторського стилістичного підходу у вирішенні творчих завдань;
- набуття графічної майстерності подання і представлення результатів творчого пошуку;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними змістовними формами, які мають місце в організації предметного середовища людини;
- виховання у здобувачів вищої освіти технологічних підходів щодо творення тих чи інших об'єктів предметного середовища.

Предметом вивчення дисципліни є зміст і форма композиційної та графічної майстерності представлення творчих результатів дизайну (зокрема, дизайну

предметного середовища об'єктів готельно-ресторанного господарства, графічного дизайну) здобувачами вищої освіти.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання

рисунку і живопису;

вміння

моделювати і оформляти технологічні, ергономічні та естетичні вирішення форматів об'єктів дизайну.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Основи композиції і проектної графіки», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та спеціальними фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійної програмами:

«Дизайн» (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	1, 2, 5, 12, 13, 14
ЗК 4.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	5, 12
ЗК 6.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт	2, 3, 4, 5, 9, 14
ЗК 7.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	2, 5, 7, 14
ЗК 9.	Здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	1, 2, 14

<i>Спеціальні компетентності за освітньою програмою</i>		
СК 2.	Здатність здійснювати формотворення, макетування і моделювання об'єктів дизайну;	4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14
СК 3.	Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну;	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
СК 4.	Здатність застосовувати навички проектної графіки у професійній діяльності;	1, 2, 12, 13, 14
СК 6.	Здатність застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями);	4, 7, 8, 9, 10, 12 13, 14
СК 8.	Здатність здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайн-об'єкта.	10, 13, 14
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН 1.	Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
ПРН 6.	Усвідомлювати відповідальність за якість виконуваних робіт, забезпечувати виконання завдання на високому професійному рівні;	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
ПРН 7.	Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень;	6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
ПРН 9.	Створювати об'єкти дизайну засобами проектно-графічного моделювання;	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
ПРН 10.	Визначати функціональну та естетичну специфіку формотворчих засобів дизайну у комунікативному просторі;	1, 2, 3, 4, 5
ПРН 11.	Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах;	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14
ПРН 18.	Відображати морфологічні, стильові та колірно-фактурні властивості об'єктів дизайну.	4, 7, 8, 9, 10

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальні поняття про композицію

Композиція у візуальному мистецтві і дизайні. Композиція як система відповідних закономірностей, прийомів і засобів, що забезпечують художню цілісність і виразність форми. Еволюція людини і її просторової орієнтації в навколишньому середовищі. Історичні знаки і символи як чинник композиції. Природні і штучні чинники утворення та еволюції графічних форм. Закономірності зорового сприйняття. Основні інваріанти композиції. Фронтальна композиція. Об'ємно-просторова композиція. Глибинно-просторова композиція. Поняття про основні властивості об'ємно-просторових форм. Композиція, що еволюціонує в часі (чотири-вимірність просторового формоутворення).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3

Додатковий: 7, 18, 23

Інтернет-ресурси: 37

Тема 2. Проектна графіка – основа професії

Композиційні графічні засоби передачі інформації. Основні види проектної графіки: ескіз, малюнок, рисунок, n-вимірні креслення. Види графіки: лінійна, тональна. Відомі техніки подання графічної інформації.

Багатогранність проявів мови сучасної проектної графіки. Абстрактні композиції сучасного мистецтва. Виховання естетичного смаку людини при посередництві проектної графіки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3

Додатковий: 7, 8, 9, 11, 21, 27,32

Інтернет-ресурси: 33, 36, 37, 39

Тема 3. Форма і утворюючі її елементи. Зображувальний засіб «крапка», як елемент композиції

Геометричне та графічне визначення поняття крапки. Крапка як елемент композиції і першооснова будь-якої форми. Трансформація крапки. Крапка як засіб емоційної виразності композиції. Крапка як візуальний та змістовний акцент композиції.

Поняття «площини» і «крапки». Засоби композиційного групування кількості крапок. Крапка як епіцентр. Крапка як фокус композиції. Конфлікт, гармонія крапок.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3

Додатковий: 8, 13, 19, 20

Інтернет-ресурси: 37, 39

Тема 4. Форма і утворюючі її елементи. Зображувальний засіб пляма-площина

Зображувальний засіб «пляма-площина». Геометричні плями. Хаотичні плями. Основні засоби виразності та організації плям-площин. Візуальна підтримка форм. Закон маси. Композиційне розташування плям-площин. Трансформація форми. Асоціативний розвиток форми. Форма і тло. Форма і контрформа. Експресивні форми. Суб'єктивні форми. Ілюзія зображальних засобів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1

Додатковий: 7, 8, 18, 19, 20, 27

Інтернет-ресурси: 37, 39

Тема 5. Форма і утворюючі її елементи. Лінія як засіб композиції та образно-емоційної виразності

Геометричне та графічне визначення лінії. Сполучення точки і лінії. Лінія як місце перетину площини та об'ємів. Напрями та характеристика ліній у фронтальній двовимірній композиції. Маса, діапазон товщин лінії. Фактура і насиченість лінії. Різновиди лінійної формалізації. Емоційно-образні властивості лінії.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1

Додатковий: 7, 8, 18, 19, 20, 27

Інтернет-ресурси: 37, 39

Тема 6. Види та засоби організації фронтальної, двовимірної композиції

Композиційне групування точок. Лінійна композиція. Фігурна композиція. Фігурно-лінійна. Лінійно-фігурна композиція.

Засоби організації двовимірної композиції. Компоновка зображення. Розміщення на площині: Вільне розміщення. Торкання форм. Прилягання форм. Шаховий порядок (накладання форм). Перетин форм. Композиційний центр. Акцент. Домінанта.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1

Додатковий: 7, 8, 9, 10, 18, 20

Інтернет-ресурси: 33, 34, 37, 39

Тема 7. Властивості і якості композиції

Цілісність форми. Композиційна рівновага. Статика і динаміка композиційних побудов. Симетрія і зорова рівновага просторових побудов. Прояви асиметрії у симетричних формах. Асиметрія. Супідрядність. Єдність характеру форми.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3

Додатковий: 7, 8, 9, 13, 18, 20

Інтернет-ресурси: 33, 34, 37, 39

Тема 8. Засоби композиції

Залежність, порядок і гармонія в композиційному формоутворенні. Пропорції і пропорціювання. Масштаб і масштабність. Поняття ритму і метру. Тотожність, нюанс і контраст. Майстерність поєднання засобів композиції як певного інструментарію з метою досягнення найвищої міри впорядкування форми у створюваних людиною предметах. Здатність перетворення безформного в оформлене, аморфного в структурне, неорганізованого в організоване.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2

Додатковий: 7, 8, 9, 10, 13, 20

Інтернет-ресурси: 33, 34, 37

Тема 9. Категорії композиції

Поняття категорії в композиції. Тектоніка. Об'ємно-просторова структура. Тектонічна організація об'ємно-просторової структури. Взаємозв'язок тектоніки і об'ємно-просторової структури.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3,

Додатковий: 13, 18, 27

Інтернет-ресурси: 33, 37

Тема 10. Тривимірна, об'ємно-просторова композиція

Композиція тривимірної форми. Сукупна форма. Центрична форма (лінійна, радіальна, групова). Гратчаста форма. Правильні і неправильні форми. Підкреслення і трансформація форми та простору. Трансформація вимірів. Трансформація форми на площині з елементами руйнації. Трансформація площини в рельєф. Трансформація площини в об'єм. Трансформація форми на основі дефрагментації. Трансформація форми на основі приєднання.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1

Додатковий: 6, 7, 8, 13

Інтернет-ресурси: 33, 37

Тема 11. Глибинно-просторова композиція

Композиція простору. Застосування знань з нарисної геометрії для об'ємно-просторових побудов об'єктів дизайну. Величина. Положення форми у просторі. Горизонтальні елементи що формують простір. Вертикальні елементи що формують простір. Отвори в елементах що формують простір. Просторові відношення. Простір у просторі. Взаємопроникаючий простір. Суміжні простори. Простори що зв'язані спільним простором. Властивості простору в картинній площині. Види руху в площині. Види головних станів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1

Додатковий: 7, 8, 13

Інтернет-ресурси: 33, 37

Тема 12. Стилiзацiя , iмпрoвiзацiя , iнтерпретацiя форми на базi об'єктiв природи

Мета стилізації реальних образів об'єктів живої природи, об'єктів оточення людини. Імпровізація природних форм. Інтерпритація природних форм. Виявлення стилістики, морфологічних, етнічних особливостей утворення форми і змісту існуючих артефактів природи. Рекомендації щодо виконання практичних вправ і представлення одержаної інформації засобами ручної графіки. Техніки виконання практичних вправ на базі таких інструментів як олівець, туш, рапідграф, лінійка, циркуль, трафарети, лекала.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2

Додатковий: 11, 14, 15

Інтернет-ресурси: 33, 37

Тема 13. Колористика в дизайні

Загальна характеристика кольору. Наукові поняття – кольоровий тон, світлота, насиченість. Різновиди кольорових гармоній. Гармонійні хроматичні акорди. Властивості кольорів.

Основні закони змішування кольорів. Кольоровий контраст і нюанс. Різновиди контрастів. Дослідження і відтворення багатоколірної палітри конкретного

артефакту природи. Рекомендації щодо виконання практичних вправ в ручній графіці. Техніки виконання вправ на базі таких інструментів як олівець, пензлі, туш, рапідграф, лінійка, циркуль, трафарети, лекала, фарби. Застосування корпусної вифарбки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 4

Додатковий: 15, 18, 20, 22, 25

Інтернет-ресурси: 33, 34, 37, 38

Тема 14. Наукові критерії використання природних властивостей хроматичних тонів

Семантика і семіотика кольору. Асоціативно-образне відчуття і графічне відображення за допомогою кольору емоційно-психологічних почуттів людини, музичного та літературного твору, явищ природи.

Колористика. Психофізіологічні аспекти і наукові критерії основ кольорознавства та прикладної психології кольору у створенні кольорових схем (образів) об'єктів дизайнерського проектування, виховання естетичного смаку. Асоціативні психологічні властивості кольору.

Рекомендації щодо виконання практичних вправ в ручній графіці. Техніки виконання вправ на базі таких інструментів як олівець, пензлі, туш, рапідграф, лінійка, циркуль, трафарети, лекала, фарби. Застосування корпусної вифарбки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 4

Додатковий: 20, 22, 25, 26

Інтернет-ресурси: 33, 34, 37

Тема 15. Архітектоніка як принцип цілісної структури образу

Архітектоніка як принцип художнього вираження цілісності структури об'ємно-просторового формоутворення. Об'єктивні закономірності формально-змістовних побудов. Спільність естетичної мови, художніх принципів, конструктивних прийомів, матеріалу, форм і деталей. Цілісний образ як єдність змісту, форми і структури. Єдність образу за конфігурацією, за розмірами, за освітленням і кольором, за фактурою, за орієнтацією на площині чи у просторі, за напрямом руху і прогнозованістю розвитку свого морфу. Морфогенез розвитку формально-змістових утворень в дизайні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2

Додатковий: 23, 24, 14, 15

Інтернет-ресурси: 36, 37

Тема 16. Принципи вивчення будови просторових артефактів

Комплексний аналіз зразків дизайнерської творчості відомих майстрів. Форма і зміст – як основні смислові категорії композиції. Прикладний естетичний ідеал чи артефакт як мета творчості дизайнера. Досягнення образності композиційних побудов як процес оптимізації творчого, багаточинного підходу до поставленого завдання. Основний образ. Доповнюючий образ. Асоціативно-психологічні образи третього рівня, сюжетна дія, зміст.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3

Додатковий: 14, 15, 23, 24

Інтернет-ресурси: 36, 37

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Губаль Б. Композиція в дизайні. Одно-, дво- і тривимірний простір: Навчальний посібник. Тернопіль: «ПЦМатвей», 2011. 240 с.
2. Клименюк, Т. М. Креслення, рисунок, композиція: навчальний посібник Львів: Львівська політехніка, 2012. 344 с.
3. *Михайленко В. Є., Яковлев М. І. *Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення): навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Каравела, 2008. 303 с.*
4. Печенюк Т. Кольорознавство / Таміла Печенюк. – К.: Грані – Т. 2009. – 191 с.

Додатковий

5. Божко Ю.Г. Архитектоника и комбинаторика формоутворення. – Київ: Вища школа, 1991. – 184 с.
6. Волкотруб И.Т. Основи комбинаторики. – Київ: Вища школа, 1986. – 160 с.
7. Губаль Б. Методичні рекомендації до курсу лекцій з «Композиції» / Богдан Іванович Губаль. – Івано-Франківськ, 2006. – 32 с.
8. Губаль Б. Методичні рекомендації до курсу «Композиція» / Богдан Іванович Губаль. – Івано-Франківськ, 2006. – 32 с.
9. Даниленко В. Я. Дизайн / Віктор Даниленко. – Харків. – 2003. – 385 с.
10. Даниленко В. Я. Основи дизайну: [навчальний посібник] / Віктор Даниленко. – К., – 1996. – 320 с.

11. Заварзін О.О. Проектна графіка інтер'єру і меблів: Методичні вказівки до самостійної роботи студентів спеціальності 022 «Дизайн». Київ: КНУТД, 2016. 20 с.
12. Kit White. 101 Things to Learn in Art School. The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England. 2014.
13. Костенко Т. В. Основи композиції та тримірного формоутворення: навч. посібник / Т. В.Костенко. – Харків: ХДАДМ, 2003, – 256 с.
14. Corbusier, Le Modulor and Modulor 2. Birkhäuser, 2015. 579 p.
15. *Михайленко В. Є., Кащенко О.В. Основи біодизайну: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2011. 224 с.
16. Mitton M. Interior Design Visual Presentation: A Guide to Graphics, Models & Presentation Techniques: 2nd Edition. New Jersey: John Wiley & Sons, 2004. 238 p.
17. Rabiee Sh. Design Visualization: Exploring Expressive Visualization Through Art Fundamentals. ORO Editions, 2019. 168 p.
18. Пономаренко Н. С. Основи композиції: методичні рекомендації до вивчення дисципліни / Надія Пономаренко. – Ужгород: Гражда – ЗХІ, 2006. – 64 с.
19. Руубер Г. Г. О закономірностях художественного візуального восприятия / Г. Г. Руубер. –Таллин: Вангус, 1985. -344 с.
Сенчук Т.В.Основи композиції. Методичний посібник. – Київ: Вересень, 2008. – 82 с.
20. Сімонік А. С.Засоби виразності. – Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2018. – 269 с.
21. Прищенко С. В. Кольорознавство : Навчальний посібник / За ред.. проф. Є.А. Антоновича. – К.: Альтерпрес, 2010. – 354 с., іл..
22. Сьомка, С. В. Композиція: теорія і методика пропорціонування: навч. посіб. Ч. 1. Київ : НАКККіМ, 2016. 184 с.
23. Сьомка, С. В. Композиція: теорія і методика пропорціонування: навч. посіб. Ч. 2. Київ : НАКККіМ, 2016. 220 с.
24. Степанов Н.Н. Колір. – К.: Вища школа, 1985. – 240 с.
25. Ching F. D. K., Juroszek S. P. Design Drawing: 3rd Edition. New York: Wiley, 2019. 448 p.
26. Тиц А. А. Основи архітектурної композиції . / А. А. Тиц [и др.]. К.: Вища школа, 1976. – 460 с.
27. Шлях до гармонії: мистецтво+математика: тематичний збірник. – Львів: Львівська національна академія мистецтв, 2008. – 444 с., іл..
28. Шаповал Н.Г. Прикладна теорія архітектурної композиції: навч. посібник. – К.:КНУБА, 2000. – 372с.
29. Шпара П.Е. Шпара И.П. Технічна естетика.Київ: Вища школа, 2000. – 247 с.
30. Шумега С. С. Дизайн / Станислав Шумега. – К., 2004. – 360 с.
31. Яковлев М.І. Формально-композиційна графіка в системі підготовки архітекторів-художників //Сучасні проблеми архітектури – К.:КНУБА, 1997. – с.51-54.

Інтернет-ресурси

32. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]:[Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: НБУВ, 2013-2015. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
33. Електронний каталог Національної парламентської бібліотеки України [Електронний ресурс]:[політемат. база даних містить відом. про вітчизн. та зарубіж. кн., брош., надходять у фонд НПБ України]. – Електронні дані (803438 записів). – Київ: Нац. парлам. б-ка України, 2002-2015. – Режим доступу: catalogue.nplu.org – Назва з екрана.
34. Український інститут інтелектуальної власності [Електронний ресурс]:[Вебсайт]. – Електронні дані. – Київ: УІІВ, 2017. – Режим доступу: <http://www.uipv.org> – Назва з екрана.
35. Заварзін О. О. Дизайн архітектурного середовища: Енциклопедичний довідник. Київ: НАКККіМ, 358 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2484>
36. Основи композиції та дизайну. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sites.google.com/view/grdesign99/>
37. Колористика для дизайнерів. Терміни и визначення. URL : <https://mobios.school/blog/koloristika-dlya-dizaynerov-terminy-i-opredeleniya>
38. Урок на тему "Види проектної графіки". URL : <https://naurok.com.ua/urok-na-temu-vidi-proektno-grafiki-4026.html>

Примітка: рекомендовані джерела за позначкою * наявні у науковій бібліотеці ДТЕУ.